

IJTIMOIIY SOHADA INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISH

Nilufar Nazarova

Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi magistranti

nilufar_nazarova84@mail.ru

Annotatsiya: Zamonaviy davrda ijtimoiy taraqqiyotning asosiy omillaridan biri bu ijtimoiy sohada innovatsiyalarning paydo bo'lishidir. Ushbu maqolada ijtimoiy sohada innovatsiyalarning roli, ularning jamiyat taraqqiyotiga ta'siri va rivojlantirish strategiyalari muhokama qilinadi. Shuningdek, ta'lim, tibbiyot, davlat boshqaruvi va ijtimoiy himoya kabi sohalarda innovatsiyalarni tatbiq etish usullari, duch kelinadigan muammolar va ularning yechimlari tahlil qilinadi. Ijtimoiy innovatsiyalar orqali jamiyatda ijobiy o'zgarishlarga erishish yo'llari va istiqbolli g'oyalar ham yoritib beriladi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy innovatsiyalar, texnologiya, rivojlanish, jamiyat, ta'lim, tibbiyot, raqamlashtirish, zamonaviy yechimlar, ekologik innovatsiyalar, davlat boshqaruvi, startaplar.

Innovatsiyalar orqali aholiga xizmat ko'rsatish, ta'lim, ijtimoiy himoya, tibbiyot, iqtisodiyot sohalorida sezilarli yutuqlarga erishish mumkin. Butun dunyo tajribasi shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy innovatsiyalar odamlarning turmush darajasini oshirishga yordam beradi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 6-iyuldagi PF-165-son Farmoni bilan 2022–2026-yillarda O'zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanish strategiyasi tasdiqlangan. Ushbu strategiya mamlakatning innovatsion salohiyatini oshirish, ilmiy tadqiqotlar va texnologik ishlanmalarni rivojlantirish hamda ularning amaliyotga joriy etilishini ta'minlashga qaratilgan. Ushbu farmonda, innovatsion rivojlanish strategiyasida ijtimoiy soha bilan bog'liq quyidagi yo'nalishlar belgilangan:

- Ta'lim tizimini rivojlantirish: zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish, ta'lim sifatini oshirish va innovatsion yondashuvlarni qo'llash orqali raqobatbardosh kadrlar tayyorlash.
- Sog'liqni saqlash sohasida innovatsiyalarni tatbiq etish: tibbiyot muassasalarini zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlash, diagnostika va

davolash usullarini takomillashtirish hamda telemeditsina xizmatlarini kengaytirish.

- Ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish: ijtimoiy xizmatlarning sifatini oshirish, aholining zaif qatlamlarini qo‘llab-quvvatlashda innovatsion yondashuvlarni qo‘llash va elektron xizmatlarni rivojlantirish.

Ijtimoiy innovatsiyalar mamlakat iqtisodiyotini rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Avvalo, sog'liqni saqlash va ta'lim sohalarida zamonaviy texnologiyalar yordamida yuqori malakali kadrlar tayyorlanmoqda. Ta'limni boyitishning innovatsion yondashuvlari iqtisodiy o'sish uchun foydali bo'lgan ishlab chiqarishni xabardor va foydali qo'llab-quvvatlashga olib keladi. Shuningdek, innovatsion yondashuvlar ijtimoiy xizmatlar samaradorligini oshiradi. Elektron xizmatlarning keng joriy etilishi byurokratik to'siqlarni kamaytirib, resurs va vaqt tejamligini ta'minlaydi. Davlat tomonidan ajratilayotgan ijtimoiy yordam dasturlari innovatsiyalar yordamida yanada maqsadli ishlaydi, natijada mablag'lar samaraliroq taqsimlanadi. Ijtimoiy innovatsiyalar natijasida yangi firmalar ishlab chiqilmoqda. IT-sanoati va tibbiy texnologiyalarning yangi bozorlari startaplar, kichik va o'rta korxonalar uchun mavjud bo'lmoqda. Aholi bandligining o'sishi, yangi ish o'rinlari yaratilishi shundan kelib chiqadi.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar ta'limda keng qo'llanilmoqda. Talabalar masofaviy ta'lim platformalari, elektron darsliklar va onlayn kurslar yordamida istalgan vaqtda va istalgan joydan o'rganishlari mumkin. Sun'iy intellektga asoslangan ta'lim tizimlari har bir talabaning o'ziga xos qobiliyatini hisobga olgan holda o'quv dasturlarini taqdim etadi. Bundan tashqari, fanlarni vizual tarzda o'rganish imkoniyati virtual va kengaytirilgan haqiqat (VR/AR) texnologiyasi yordamida amalga oshiriladi, bu esa o'quv jarayonining samaradorligi va jozibadorligini oshiradi. Moslashuvchan ta'lim tizimlari va shaxsiylashtirish ta'lim tizimidagi yana ikkita muhim innovatsion yo'nalishdir. Zamonaviy ta'lim muassasalari o'quvchilarning imkoniyatlarini hisobga olgan holda individual o'quv dasturlarini yaratilmoqda, chunki har bir o'quvchining o'rganish uslubi har xil. O'qituvchilarning kasbiy o'sishi esa innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali qo'llab-quvvatlanilmoqda. Zamonaviy pedagogik platformalar, elektron qo'llab-quvvatlash tizimlari va onlayn o'quv kurslari o'qituvchilarga o'z tajribalarini oshirish va o'qitish qobiliyatlarini namoyish etishda yordam beradi. Bu ta'lim jarayoni sifatini

kuzatishni osonlashtiradi. Innovatsiyalar shuningdek, an'anaviy fanlarga ham o'z ta'sirini ko'rsatmoqda. So'nggi yillarda STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) tizimi keng joriy etilib, fanlararo yondashuv asosida ta'lim sifati oshirilmoqda.

Shuningdek, innovatsiyalarni rivojlantirish quyidagi ijtimoiy sohalarda ham foydali jihatlari mavjud.

Yo'nalish	Innovatsiya turlari	Foydali jihatlari
Tibbiyot	Telemeditsina, robot jarrohlik, sun'iy intellekt diagnostikasi	Davolash sifati oshishi, vaqtni tejash
Davlat boshqaruvi	Elektron hukumat, blockchain, raqamli xizmatlar	Shaffoflik, tezkor xizmat ko'rsatish
Ijtimoiy tadbirkorlik	Innovatsion startaplar, ijtimoiy biznes modellar	Jamiyatning muammolarini yechish, yangi ish o'rinlari yaratish
Ekologik innovatsiyalar	Yashil texnologiyalar, chiqindilarni qayta ishlash, smart city loyihalari	Barqaror rivojlanish, ekologik muammolarni kamaytirish

Biroq, Ushbu yutuqlarni amaliyotga tatbiq etishda bir qancha muammolar mavjud. Resurslarning etishmasligi eng aniq sabablardan biri bo'lib, ijtimoiy innovatsion resurslar uchun mablag'lar etarli emas. Ham ijtimoiy, ham tijorat manbalaridan yordam oladigan tijorat sektorlari sarmoyadorlarning e'tiborini tobora ko'proq jalb qilmoqda. Boshqa pullar ham taqsimlanadi, davlat tomonidan ajratilgan naqd puldan samarali foydalanish ham hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Bundan tashqari, texnologik infratuzilmaning zaifligi ham muammo keltirishi mumkin. Raqamli texnologiyani joylashtirish uchun zarur bo'lgan barcha komponentlar bir xil tarzda yaratilmaydi. Yangi foydalanishni joriy qilish bilan keng tarqalgan Internet va zamonaviy texnologiyalar barcha hududlarda bir xilda rivojlanmagan. Shu bilan birga, aksariyat davlat idoralari boshqaruvning an'anaviy usullariga tayanib, innovatsiyalarga nisbatan sust harakat qilmoqda. Byurokratik jarayonlarning murakkabligi, yangi mahsulotlarga ishonchsizlik va innovatsion fikrlashning etishmasligi innovatsiyalarni joriy etish jarayonini sekinlashtirmoqda.

Barcha muammolarga qaramay, ijtimoiy innovatsiyalarning rivojlanishi uchun ko'plab imkoniyatlar mavjud. Birinchidan, kompyuter texnologiyalari va sun'iy intellektning paydo bo'lishi davlat xizmatlarini avtomatlashtirish va boshqarish imkonini beradi. Innovatsion strategiyaning asosiy yo'nalishlaridan biri elektron hukumat tizimlarini ta'minlash, aqlli shahar texnologiyalarini rivojlantirish va katta ma'lumotlarni uzatish bo'lishi kerak. Davlat-xususiy sheriklikni shakllantirish orqali daromad olish uchun investitsiyalarni yo'lga qo'yish muhim ahamiyatga ega.

Eng istiqbolli sohalardan biri ekologik innovatsiyalardir. Samarali va samarali qayta ishlash va qayta foydalanish texnologiyalarini ta'minlash yashil energiyani rivojlantirishga olib kelishi mumkin. "Quruvchi va davlat tomonidan" startaplarga "ekologik yordam" taqdim etish uchun "latta" bilan muomala qilish chora-tadbirlarni xavfsiz qiladi.

Xulosa: Jamiyat taraqqiyoti ijtimoiy sohaga innovatsiyalarni joriy etishga bog'liq. Davlat xizmatlari, ijtimoiy himoya va ta'lim sohalari ushbu tartib bilan muvaffaqiyatli qo'llab-quvvatlanadi. Hukumat, biznes hamjamiyati va fuqarolik jamiyati birgalikda ishlaganda ijtimoiy innovatsiyalardan muvaffaqiyatli foydalanish mumkin. Ijtimoiy innovatsiyalarni rivojlantirishning uzoq muddatli strategiyalarini yaratishda jahon tajribasini hisobga olish kerak. Ilg'or ilmiy izlanishlarni rag'batlantirish, texnologik infratuzilmani barpo etish va innovatsiyalarni tatbiq etishning huquqiy asoslarini ta'minlash muhim ahamiyatga ega.

Ijtimoiy sohani rivojlantirishga kelajakda raqamlashtirish, sun'iy intellekt, aqlli shaharlar va ekologik taraqqiyot kabi sohalar yordam beradi. Ijtimoiy farovonlikni nazorat qilish va iqtisodiy taraqqiyotni tezlashtirishga ijtimoiy innovatsiyalarni qo'llash orqali erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bekmurodov, A. (2020). Innovatsion rivojlanish va ijtimoiy innovatsiyalar. Toshkent: O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi nashriyoti.
2. Xodjayev, S. (2019). Ijtimoiy innovatsiyalar: nazariya va amaliyot. Toshkent: Innovatsiya markazi.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 6-iyuldagi PF-165-sonli Farmoni. "Innovatsion rivojlanishni jadallashtirish va iqtisodiyotni modernizatsiya qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida".
4. Jahon Banki (2021). "Social Innovation and Sustainable Development". Washington, D.C.: World Bank Group.
5. Mahmudov, U. (2021). "Ijtimoiy innovatsiyalar va ularning iqtisodiy ta’siri". Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.